

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIK TIZIMI MUAMMOLARI

Jomurodov Jasurbek Abduraxmon o'g'li
Toshkent davlat yuridik universiteti,
Magistratura va sirtqi ta'lim fakulteti,
Davlat boshqaruvi huquqi magistranti

Annotatsiya: Har qanday davlatning huquqiy tizimi boshqaruv, adolat va huquqlarni himoya qilishning tayanchi bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasida huquqiy islohotlarda sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, odil sudlovni samarali amalga oshirish va inson huquqlarini himoya qilish bo'yicha hal qilinishi kerak bo'lgan vazifalar mavjud. Ushbu maqolada O'zbekiston huquq tizimi oldida turgan asosiy muammolar ko'rib chiqiladi va uning samaradorligini oshirish bo'yicha potentsial yechimlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: qonun ustuvorligi, sud, huquq, xizmat, yuridik yordam.

O'zbekiston huquq tizimi oldida turgan asosiy muammolardan biri bu barcha fuqarolarning odil sudlovdan foydalanish imkoniyati cheklanganligidir. Ayniqsa, chekka hududlar va chekka aholi punktlarida yuridik xizmatlar yo'lidagi to'siqlar huquqlarning ta'minlanishiga to'sqinlik qiladi va tengsizliklarni davom ettiradi. Ushbu muammoni hal etish uchun yuridik yordam ko'rsatishni kengaytirish, qishloq joylarda huquqiy infratuzilmani ko'paytirish, aholi o'rtasida qonuniy huquqlardan xabardorligini oshirish kabi chora-tadbirlar odil sudlovdan foydalanish darajasini oshirishga xizmat qiladi. Qonun ustuvorligini ta'minlashda sud hokimiyati mustaqilligini ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Siyosiy aralashuv, korrupsiya va tashqi ta'sirlar bilan bog'liq muammolar jamoatchilikning huquq tizimiga ishonchini susaytirishi mumkin. Sud hokimiyati mustaqilligini mustahkamlash uchun sudyalarni mustaqilligini oshirish, sudyalarni nomaqbul ta'sirlardan himoya qilish, sudyalarni tayinlash va qarorlar qabul qilishda shaffoflikni ta'minlash kabi islohotlar muhim ahamiyatga ega. Advokatlik kasbi qonunni himoya qilish va odil sudlovni amalga oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Biroq, yuridik ta'lim va o'qitishdagi qiyinchiliklar yuridik xizmatlar sifatiga ta'sir qilishi mumkin. Huquqiy o'quv dasturlarini takomillashtirish, sudyalarni va advokatlar uchun uzluksiz malaka oshirish va kasbiy standartlarni oshirish ushbu muammoni hal qilishga yordam beradi va huquqshunoslarning huquqiy tizimning murakkabliklarini

samarali yo'lga qo'yish uchun zarur jihozlar bilan ta'minlanadi. Huquqiy tizimning samarali faoliyat yuritishi uchun samarali va shaffof huquqiy tartib-qoidalar muhim ahamiyatga ega. Byurokratik jarayonlarni soddalashtirish, sud jarayonlaridagi kechikishlarni kamaytirish va huquqiy qarorlar qabul qilishda shaffoflikni oshirish huquqiy tizimning umumiy samaradorligini oshirishi mumkin.¹

Raqamli texnologiyalar va elektron boshqaruv tashabbuslarini qo'llash huquqiy axborot va xizmatlarning shaffofligi va ulardan foydalanish imkoniyatini oshirishga ham hissa qo'shishi mumkin. Inson huquqlarini himoya qilish va barcha shaxslar uchun adolatli munosabatni ta'minlash huquqiy tizimning asosiy tamoyillari hisoblanadi. Inson huquqlarining buzilishi, kamsitish va huquqiy himoyaning yo'qligi kabi muammolarni mustahkam huquqiy asoslar, huquqbuzarliklarni bartaraf etish mexanizmlari va aholi o'rtasida tushuntirish ishlari olib borish orqali hal etish zarur. Inson huquqlari institutlarini mustahkamlash va inson huquqlari buzilishi uchun javobgarlikni ta'minlash O'zbekistonda inson huquqlarini himoya qilish yo'lidagi asosiy qadamdir. O'zbekiston Respublikasining huquq tizimi, boshqa qonunchilik bazasi kabi, odil sudlovni samarali amalga oshirish va huquqlarni himoya qilish uchun hal etilishi zarur bo'lgan bir qator vazifalar va muammolarga duch kelmoqda.²

Asosiy muammolardan biri barcha fuqarolarning, ayniqsa chekka hududlarda yoki chekka hududlarda yashaydigan fuqarolarning adolatdan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligidir. Bu muammo qonuniy huquqlarning ta'minlanishiga to'sqinlik qilishi va jamiyatda tengsizliklarni davom ettirishi mumkin.³

Sud hokimiyatining tashqi ta'sirlardan mustaqilligini ta'minlash qonun ustuvorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Siyosiy aralashuv yoki korrupsiya kabi sud mustaqilligi bilan bog'liq muammolar jamoatchilikning huquq tizimiga ishonchini susaytirishi mumkin. Advokatlik kasbi qonunni samarali ta'minlash uchun malakali va bilimli mutaxassislarni talab qiladi. Sudyalar, advokatlar va boshqa huquqshunoslar uchun yuridik ta'lim va malaka oshirish dasturlarini takomillashtirish mamlakatda yuridik xizmatlar sifatini oshirish va odil sudlovni amalga oshirish imkonini beradi. Sud jarayonlari va huquqiy hujjatlar kabi

¹ Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining Rezolyusiya 217 A (III) bilan 1948 yil 10 dekabrda qabul va e'lon qilingan

² Inson huquqlari umumiy nazariyasi: IIV tizimidagi ta'lim muassasalari tinglovchi va kursantlari, shuningdek huquqni muhofaza etuvchi organlar xodimlari uchun darslik. — T., 2012. — 304 b[2]

³ Саидов А.Х.. Международное право прав человека: Учебное пособие / Отв.ред. акад. Б.Н. Топорнин. М., 2002. - С. 80.[3]

huquqiy jarayonlarning samaradorligi va shaffofligini oshirish yanada samarali huquqiy tizimga hissa qo'shishi mumkin. Byurokратиyani tartibga solish va qog'ozbozlikni kamaytirish huquqiy tizimdagi kechikishlar va samarasizliklarni bartaraf etishga yordam beradi. Inson huquqlarini himoya qilish va barcha shaxslar uchun adolatli munosabatni ta'minlash amaldagi huquqiy tizimning asosiy jihati hisoblanadi. Inson huquqlarining buzilishi, kamsitish yoki huquqiy himoyaning yo'qligi bilan bog'liq muammolar huquqiy tizimning ishonchliligiga putur yetkazishi mumkin. Huquqiy tizimni rivojlanayotgan jamiyat ehtiyojlari, xalqaro standartlar va ilg'or tajribaga moslashtirish uchun uzluksiz huquqiy islohotlar zarur. Huquqiy islohotlarning jadalligi, huquqiy normalarning ravshanligi, qonunlarning konstitutsiyaviy tamoyillarga muvofiqligi huquq tizimi samaradorligini ta'minlashda hal qiluvchi omil bo'lmoqda. Qonun ustuvorligini ta'minlashda sud qarorlari va qarorlari ijrosini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Ijro mexanizmlari bilan bog'liq muammolar, masalan, ijroni kechiktirish yoki sud qarorlarini bajarmaslik huquqiy tizim samaradorligini susaytirishi mumkin.

Ushbu muammolarni hal qilish huquqiy islohotlarni, salohiyatni oshirish tashabbuslarini, manfaatdor tomonlarni jalb qilishni va jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalarini o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Huquq tizimini mustahkamlash va bu muammolarni hal qilish orqali O'zbekiston qonun ustuvorligini ta'minlash, inson huquqlarini himoya qilish va barcha fuqarolarning odil sudlovdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin.⁴

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi huquq tizimi oldida turgan vazifalarni hal qilish huquqiy islohotlarni, salohiyatni oshirish tashabbuslarini, manfaatdor tomonlarning hamkorligini va jamoatchilikni jalb qilishni o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Odil sudlovdan foydalanish, sudlar mustaqilligi, huquqiy ta'lim, samaradorlik, oshkoralik va inson huquqlarini himoya qilish kabi muammolarni hal qilish orqali O'zbekiston o'z huquqiy tizimining samaradorligini oshirishi, qonun ustuvorligini ta'minlashi va barcha fuqarolar uchun adolatni ta'minlashi mumkin. Birgalikda sa'y-harakatlar va islohotlarga intilish orqali O'zbekiston o'z jamiyati ehtiyojlariga javob beradigan va qonun ustuvorligiga hurmatni rag'batlantiradigan yanada mustahkam qonunchilik bazasini barpo etishi mumkin.

⁴ Образование в области прав человека: национальный и зарубежный опыт / Отв. изд. А.Х. Саидов. - Ташкент: Национальный центр Республики Узбекистан по правам человека, 2011. - С. 201[4]

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining Rezolyusiya 217 A (III) bilan 1948 yil 10 dekabrda qabul va e'lon qilingan[1]
2. Inson huquqlari umumiy nazariyasi: IV tizimidagi ta'lim muassasalari tinglovchi va kursantlari, shuningdek huquqni muhofaza etuvchi organlar xodimlari uchun darslik. — T., 2012. — 304 b[2]
3. Саидов А.Х.. Международное право прав человека: Учебное пособие / Отв.ред. акад. Б.Н. Топорнин. М., 2002. - С. 80.[3]
4. Образование в области прав человека: национальный и зарубежный опыт / Отв. изд. А.Х. Саидов. - Ташкент: Национальный центр Республики Узбекистан по правам человека, 2011. - С. 201[4]
5. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent-"O'zbekiston"-2021.[5]
6. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi. "Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiya va uning fakultativ protokollari" Toshkent-2009,[6]